

УДК 341.645.2

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.32.149585>

В. П. Кононенко, канд. юрид. наук, докторант
Інститут держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України
вул. Трьохсвятительська, 4, Київ, 01601, Україна

ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ СУДІ ООН

Статтю присвячено визначенню поняття доказування у міжнародній судовій процедурі, аналізу об'єкта і предмета доказування в Міжнародному Суді ООН.

Ключові слова: доказування, принцип рівності сторін, суверенітет.

Постановка проблеми. Актуальність статті пов'язана з участю (поки, на жаль, не досить успішною) України в міжнародних судових розглядах, у зв'язку з чим є потреба звернути увагу хоча б на деякі питання, пов'язані з процесом доведення в Міжнародному Суді ООН.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему вирішення спорів між державами розглядали в своїх працях А. Бурхарт, Л. М. Ентін, Б. М. Кліменко, О. С. Орлов, С. М. Пунжин, К. О. Савчук, Г. Дам, І. Макгібон, П. Пескатор, Г. Абі-Сааб, С. Шарма, Кашуб Масуд Алі Салім, Ель-Сір А. А. Хамід та ін. Загальну теорію доказів аналізували В. М. Тертишник, С. В. Слинко.

Метою статті є визначення поняття доказування у міжнародній судовій процедурі, аналізу об'єкта і предмета доказування в територіальній суперечці в Міжнародному Суді ООН.

Виклад основного матеріалу. Вивчення теорії доказів у міжнародному праві – це дуже глибоке і, на відміну від національного права, малодосліджене питання, що вимагає окремого і всебічного наукового осмислення. Як приклад, підтвердження наявності проблеми є формулювання п. 75 Постанови Суду від 19 квітня 2017 р. щодо прохання України про тимчасові заходи у справі «Україна проти Росії» про застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Міжнародний Суд, зокрема, вказав, що Україна посилається на (а) напад на мирних демонстрантів у Харкові; (в) бомбардування Маріуполя; (с) напад в Волновасі і Краматорську; і (d) знищення повітряного судна малайзійських авіаліній (Flight MH17), які призвели до смерті і поранень великого числа цивільних осіб. Однак Україна не представила докази, які дали б достатньо підстав вважати, що ці елементи присутні [1]. Безсумнівно, доказування в міжнародному праві має деякі загальні елементи з аналогічною діяльністю у внутрішньодержавній процедурі (не важливо – адміністративній, цивільній, господарській або кримінальній); важлива наявність діаметральних відмінностей, одне з яких – положення сторін спору щодо самого суду. Так, якщо в національному праві суд є однією з самостійних гілок влади (або декларується такою), що стоїть над учасниками процесу, то в міжнародному – він створюється в силу волевиявлення суб'єктів міжнарод-

ня для вирішення спору. До таких можна віднести пояснення представників, повірених і адвокатів сторін, показання свідків, письмові та речові докази, висновки і свідчення експертів, результати розслідування, проведеного судом (ст. 67 Регламенту Суду ООН).

Серед безлічі засобів доказування, що застосовуються при вирішенні територіальних суперечок, головне місце займають положення договорів щодо спірної території, його делімітації. Як стверджує Б. М. Клименко, договірні положення мають першорядне значення, оскільки саме вони ясно висловлюють наміри, волю і згоду сторін щодо положення кордону. Це перше, що повинно бути виявлено при розгляді будь-якого територіального спору [7, с. 137]. С. Шарма вважає, що міжнародна угода є найбільш переконливим доказом встановлення та існування кордону [5, р. 4]. Зауважимо, що при судовому розгляді територіальних суперечок договірним положенням надається більш великої ваги, ніж будь-яким іншим факторам.

Так, в бельгійсько-нідерландському спорі щодо суверенітету над деякими прикордонними землями, розглянутому Міжнародним Судом ООН 20 червня 1959 р. Суд вирішив суперечку на користь Бельгії ґрунтуючись саме на тому, що кордон між сторонами був визначений спеціальною прикордонною конвенцією і ніякі подальші події або дії Нідерландів не похитнули юридичного значення цієї конвенції. За це рішення голосував і суддя від СРСР Ф. І. Кожевніков, виходячи з того, що в основу висновків Суду ООН було покладено принцип *pacta sunt servanda*. Шляхом інтерпретації саме договору про делімітацію кордону від 1904 р. була вирішена Міжнародним Судом і суперечка між Камбоджею і Таїландом про храм Преах Віхеар. Це рішення також підтримав суддя від СРСР (В. М. Корецький). Міжнародний Суд ООН з метою забезпечення стабільності міжнародного права, найважливішим джерелом якого були і є міжнародні угоди, підтримує повагу до міжнародних договорів, в тому числі нератифікованих або оспорюваних на різних підставах.

Висновки. Доказуванням у міжнародній судовій процедурі є здійснювана за участю міжнародної судової установи і під її контролем діяльність сторін спору щодо встановлення наявності або відсутності обставин, що обґрунтовують їх вимоги і заперечення, та інших обставин, що мають значення для вирішення спору відповідно до норм міжнародного права.

Під засобом доведення слід розуміти передбачені міжнародним договором про заснування міжнародного суду або прийнятих ним в межах своєї компетенції процесуальних правилах способи отримання фактичних даних, які мають значення для вирішення спору.

Серед способів придбання території виділяють два: ефективна окупація і набувальна давність, в основі яких лежить один і той же принцип ефективного здійснення державного суверенітету, доказана наявність якого часто і служить основою вирішення спору. За результатами розгляду справ про острів Пальмас, про Східну Гренландію, про острів Клипертон, про острови Менкє і Екріхос в міжнародній судовій практиці склалися основні критерії доведення ефективної окупації: 1) мирний характер окупації; 2) практичне здійснення суверенних дій; 3) здійснення суверенних дій в ступені, що відповідає територіальному верховенству; 4) безперервність здійснення таких дій.

Список літератури

1. Офіційний сайт Суду ООН. URL: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/166/19394.pdf> (дата звернення 02.11.2018).
2. Офіційний сайт Суду ООН. URL: <http://www.un.org/ru/icj/statut.shtml> (дата звернення 02.11.2018).
3. Офіційний сайт Суду ООН. URL: <http://www.un.org/russian/icj/index.htm> (дата звернення 02.11.2018).
4. Камишанський М. М. Міжнародно-правове регулювання використання компенсацій як форми відшкодування шкоди держав і міжнародних міжурядових організацій за міжнародно-протиправні діяння: автореф. дис... канд. юрид. наук. Х., 2017. 24 с.
5. Shurma S. India's Boundary and Territorial Disputes. Delhi: Vikas Publications, 1971. 198 p.
6. Тертышник В. М., Слинко С. В. Теория доказательств: Учебное издание. Х.: Арсис, 1998 г. 256 с.
7. Клименко Б. М. Мирное решение международных споров. М.: Междунар. отношения, 1982 г. 184 с.
8. Див.: Доклад Комиссии международного права ООН 1964 г. URL: [http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1964_v2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1964_v2_e.pdf) (дата звернення 02.11.2018).
9. Кононенко В. П. Позиция Суда ООН относительно условий перехода правового титула над территорией в решении по делу о суверенитете над Педра-Бранка/Пулау-Бату-Путех, Мидл-Рокс и Саут-Ледж (Малайзия/Сингапур) / В. П. Кононенко // Актуальні проблеми міжнародного права. Матеріали науково-практичного круглого столу (17 квітня 2015). – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – С. 59-63.
10. Judgment of 23 May 2008 – Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge (Malaysia/Singapore). URL: <http://www.icj-cij.org/docket/files/130/14492.pdf> (дата звернення 02.11.2018).
11. Сеидова А. А. Решения международного суда ООН по спорам о признании государственного суверенитета в отношении территории / А. А. Сеидова // Право і суспільство – 2012. – № 1. – С. 102-106.
12. Jennings R. Acquisition of territory in International Law. Manchester University Press, 1963. 180 p.

Стаття надійшла 22.11.2018 р.

В. П. Кононенко, канд. юрид. наук, докторант
Институт государства и права им. В. М. Корецкого
Национальная академия наук Украины
ул. Трехсвятительская, 4, Киев, 01601, Украина

ДОКАЗЫВАНИЕ В МЕЖДУНАРОДНОМ СУДЕ ООН

Резюме

Доказыванием в международной судебной процедуре является осуществляемая при участии международного судебного учреждения и под ее контролем деятельность сторон спора по установлению наличия или отсутствия обстоятельств, которые обосновывают их требования и возражения и других обстоятельств, которые имеют значение для разрешения спора в соответствии с нормами международного права. Основными способами приобретения территории является эффективная оккупация и давность владения, в основе которых лежит принцип эффективного осуществления государственного суверенитета. Мирный характер означает, что

эффективная оккупация не должна быть узурпацией прав другого государства. В международной судебной практике сложились основные критерии доказательства эффективной оккупации: 1) мирный характер оккупации; 2) практическое осуществление суверенных действий; 3) осуществление суверенных действий в степени, соответствующей территориальному верховенству; 4) непрерывность осуществления таких действий.

Ключевые слова: доказывания, принцип равенства сторон, суверенитет.

V. P. Kononenko, Candidate of Juridical Sciences, Doctoral Student
Institute of State and Law V. M. Koretsky
National Academy of Sciences of Ukraine
Tryokhsviatitelska Str., 4, Kyiv, 01601, Ukraine

EVIDENCE IN THE UN INTERNATIONAL COURT

Summary

The evidence in the international judicial procedure is carried out with the participation of the international judicial institution and under its control the parties to the dispute. Activities to establish the presence or absence of circumstances that justify their claims and objections. And other circumstances that are relevant to the resolution of a dispute in accordance with the norms of international law. The main methods of acquiring a territory are effective occupation and prescription of ownership. Which is based on the principle of effective implementation of state sovereignty. Peaceful nature means that effective occupation should not be a usurpation of the rights of another state. In international judicial practice, the main criteria for evidencing an effective occupation have been established: 1) the peaceful nature of the occupation; 2) the practical implementation of sovereign actions; 3) the exercise of sovereign actions to a degree consistent with territorial supremacy; 4) the continuity of the implementation of such actions.

Key words: evidence, the principle of equality of the parties, sovereignty.